

אורות ישראל
מכללה אקדמית לחינוך
מייסודן של מכללות
מורשת יעקב ואורות ישראל

מאורות

עיונים בסידור התפילה ובפרשת השבוע

גיליון מ"א

תשע"א

סדר המערכה

ייתכן שהסיבה לכך היא פשוטה למדי. כפי שצינו, דבריו של אביי הם ככל הנראה יחידים בש"ס בסידורם ובבהירותם לגבי סדר העבודה במקדש. אף שאביי ניסח את סדר העבודה על פי שיטתו של אבא שאול, שולב דווקא קטע זה בסידור התפילה.

אולם אם נמשיך בקו מחשבתו של הראי"ה, ניתן אולי להעלות אפשרות נוספת מדוע שולב קטע זה שכאמור אינו להלכה בסידור.

ייתכן שמעצבי נוסח התפילה העדיפו את הסדר של אביי ואבא שאול על פני זה של חכמים כדי להדגיש את החשיבות שבדחיית עבודת הקטורת כמעט לסוף הרשימה, לאחר קרבן התמיד והדלקת הנרות. כל זאת מתוך רצון להמחיש את החשיבות שבהדרגתיות ובהירות שלא לקפוץ הישר אל שיא הרוחניות של הקטרת הקטורת, אלא לעמול תחילה על הדלקת המנורה (הרומזת פעמים רבות לחכמת התורה שב"נגלה") ועל הכנת קרבן התמיד הרומז לצורך שבביסוס סדרי החיים הטבעיים והנורמליים על היושר והקרבה לה'. רק לאחר העבודה הרוחנית הקשורה למילוי משימות אלו ניתן להגיע אל הדבקות העילאית של שיא הרוחניות באמצעות הקטרת הקטורת.

בשנים האחרונות מתחוללים שינויים בעולם הרוחני בעולם בכלל ובקרב אחינו בית ישראל בפרט. בעולם כולו יש כמיהה לרוחניות, למציאת משמעות עמוקה יותר לחיים, לקשר למציאות שמעבר לגשמי ועוד. מציאות זו על פניו היא מבורכת וממחישה את תבוסתם של האידאולוגיות החומרניות ששלטו בעולם במאה הקודמת אל מול הרגש הטבעי של אמונה ותחושה דתית המפעם בכל אדם. אולם לצד מהלך חיובי זה נלווים למציאות זו גם צללים לא מעטים. רבים מעדיפים לחבור לעולם רוחני של חוויות ללא מחויבות, של דבקות בשמים ללא מהלכים תואמים על הארץ.

גם בקרב עמנו אנו פוגשים מדי פעם מכוונים למיניהם המבטיחים התעמקות בכל סתרי התורה ומציאת הדרך לדבקות עילאית בבורא מבלי לגעת ביסודות האמונה וההלכה, ולעתים אף ללא שמירת מצוות. גרסאות מעודנות יותר של תפיסה זו פושות לאחרונה גם בקרב לומדי התורה.

עיון מחודש בסדר הקרבנות בכלל ובסדר המערכה בפרט עשוי אם כן ללמדנו על הדרכים הראויות וההדרגתיות בעבודת ה'. בע"ה נתפלל ונזכה ליום שבו לא רק נלמד את סדר הקרבנות אלא נוכל גם ליישמו הלכה למעשה.

סדר המערכה הוא בעצם ציטוט של גמרא ממסכת יומא לג ע"א, שבו מסביר אביי, על בסיס תפיסתו של התנא אבא שאול, את סדר העבודות במקדש מאז עלות השחר ועד הקרבת תמיד של בין הערביים בסוף היום. קטע זה הוא ככל הנראה הרשימה המסודרת ביותר הקיימת בש"ס של תיאור העבודות במקדש, ולכן נבחר ככל הנראה על ידי מנסחי סידור התפילה להיכלל בתוך סדר הקרבנות.

עיון בסדר המערכה עשוי ללמד מלבד פרטים שונים על עבודת הקרבנות גם על הדרכים השונות לעבודת ה' בכלל ולעבודת המקדש בפרט.

החשוב והבולט במסרים אלו הוא ההקפדה על כך כי כל פרט ופרט בעבודת ה' במקדש צריך להתבצע בזמנו, לפני או אחרי פעולות מסוימות, ובמיקומו, במחשבה ובכוונה המיוחדת הנלווית לביצועו, תוך הקפדה לכל הפרטים המלאים והמדויקים. עיקרון זה, החוזר רבות במסכתות פסחים ויומא כמו גם בשאר המסכתות העוסקות בעבודת המקדש, מלמד רבות על חשיבות הדיוק המדוד והשקול, שאינו נסוג גם מפני ספונטניות של התלהבות לעשיית מצווה בסדר כזה או אחר בלי שמירת הסדרים המדויקים.

חשיבות זו לביצוע עבודת ה' באופן מדורג ומסודר ללא קפיצות ודילוגים מודגשת מאוד בפירושו של הרב קוק לסדר המערכה (סידור עולת ראי"ה). הרב קוק טוען כי החובה לסדר קודם את העצים המשמשים להקרבת קרבן התמיד לפני הכנת הקטורת רומזת על הסדר הרצוי בעבודת ה'. לדבריו, "כשם שהחיים הטבעיים באדם קודמים בהופעתיהם לחיים הרוחניים" כלומר המוסר הטבעי וסדר החיים הנורמלי קודם להתעלות הרוחנית או בניסוח אחר "דרך ארץ קדמה לתורה", כך גם בעבודת הקרבנות העבודה הבסיסית, החומרית והמגושמת יותר של הקרבת קרבן התמיד קודמת להתעלות הרוחנית העילאית הקשורה בהעלאת הקטורת.

ייתכן שתפיסה זו עשויה לספק הסבר מעניין לאחת התמיהות המרכזיות הקשורות לפרשת סדר המערכה. מהסוגיה ביומא יד ע"א עולה שיש מחלוקת בין חכמים ובין אבא שאול שאותו מצטט אביי. המחלוקת מתמקדת בשאלת היחס בין הטבת נרות המנורה להקטרת הקטורת. לדעתם של החכמים יש להיטיב חמש נרות, להקטיר את הקטורת, להשלים את הטבתם של שני נרות המנורה הנוספים ורק לאחר מכן להקריב את קרבן התמיד. אבא שאול לעומתם טוען שהסדר הנכון הוא: להיטיב חמישה נרות, להקריב את קרבן התמיד, להשלים את הטבת הנרות ורק לאחר מכן להקטיר את הקטורת. העובדה המפתיעה היא שלמרות דעתם של כל החכמים החולקת על אבא שאול, ולמרות דברי הרמב"ם (הלכות תמידין ו, א-ד) הפוסק כחכמים (שהקטרת הקטורת קודמת לקרבן התמיד), הסדר המובא בסידור בכל הנוסחים הוא לפי שיטתו של אבא שאול שלא נפסקה להלכה.

מר יוסי לונדין

ראש התכנית להכשרת מורים לאזרחות

עין טובה ועין רעה

שחז"ל מלמדים אותנו שהיו לו יכולות לקחת אותם להרע. האם יש מקום לחזון אלוהי כזה?
חז"ל מלמדים אותנו² כי הקב"ה "רגע באפו חיים ברצונו". "אפו" זה רגע. רגע זה דבר לא מוגדר, זמני וחולף לעומת נצח. בתוך חיי הנצח הללו יש זמנים ורגעים של כעס³ שהקב"ה כועס על המציאות שעדיין אינה אידאלית. נבואתו של בלעם ידעה להתמקד ל"רגע באפו", לרגע הכעס. בלעם ניסה בגאונותו לכוון ולהתמקד לרגע הכעס ולהוציא קללה על ישראל. בלעם היה נביא, עינו פקוחה מול החזון האלוהי. אך עינו פקוחה ל"רגע באפו" והוא מאמין שרגע זה יהיה לנצח. אך הקב"ה עושה נסי נסים והופך את הקללה לברכה. בניגוד לרצונו של בלעם, הקב"ה מראה לו לאן הקללה הולכת – לברכה! זהו מהלך אלוהי מובנה. וזוהי ההבחנה הברורה בין עין טובה לעין רעה: עין רעה מתמקדת בקללה, בכעס, ברגע זמני ואילו עין טובה של אברהם אבינו זה ההפך – ראיית כל המהלך עם הכעס בתוכה. אך בסופו של דבר הכול לטובה ובסדר האלוהי. אברהם מתווכח עם הקב"ה על סדום ועמורה שיש שם חמישה צדיקים לדורות הבאים, וזה חלק ממהלך בתיקון העולם. זוהי ראייתו של אברהם אבינו: אם צריך להילחם – נלחמים, כי זה בסופו של דבר זמני, חלק מתהליך אלוהי ארוך. שנוכח כולנו להידבק בדרכו של אברהם אבינו המלמד אותנו עין טובה מהי.

תהלה פולק

**סטודנטית בהתמחויות להיסטוריה ולחל"פ
ובמכון הגבוה לחינוך אמוני**

פרשת חקת מהווה מעבר מסוף ההנהגה הנסית במדבר לתחילת הנהגה בדרך הטבע בכניסתם לארץ ישראל. על כן מצווים בני ישראל להתכונן למלחמות בארץ. מואב מתחיל להיות מאויים מפני בני ישראל שכובשים לאומים וארצות, ובעצם מתגלה בעם ישראל חיוניות אדירה, הופעת שם שמים. אומות העולם, ובייחוד בלק שמשמל את אומות העולם, מבינים שיש בעם ישראל רוח אדירה המאיימת עליהם, ועל כן בלק שוכר את בלעם לשירותו. חז"ל אומרים על בלעם דבר מפליא: "לא קם נביא בישראל כמשה" בתוך ישראל. אך באומות העולם קם נביא כמשה, שהוא בלעם. חז"ל מכינים את בלעם להיות נביא עם חזון אלוהי, לא דמיונות שווא ולא כישופים, אלא גילוי אלוהי. יש לשאול, למה שלח ריבונו של עולם נביא עם כוחות נבואה אדירים כבלעם? למה הוא זכה לכוח זה? במשנה במסכת אבות¹ אנו למדים: "עין טובה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה מתלמידיו של בלעם הרשע". עין טובה היא היכולת לראות את הטוב האלוהי, עין המסתכלת עמוק, שהקב"ה בטובו רוצה להיטיב לעולם המתוקן וטוב שיצר. לעומת זאת, עין רעה לא רואה את החזון האלוהי המיטיב עם העולם. לכאורה, המשנה מציגה שלבלעם אין את ראיית הטוב האלוהי. בלעם כולו מחפש לקלל, הולך ומקים עוד מזבח ורוצה להסתכל יותר על ישראל כדי שהאלוקים יגיד לו את הקללה. בלעם מאמין שימצא את הקללה. לבלעם יש יכולות אדירות ביחס לגילוי אלוהי, אלא

הנני שלחני

שמחה לילד

עמליה צורן

"מגן שר הבריאות למתנדבים מצטיינים מוענק לעמותת שמחה לילד, על פעילות התנדבותית הנעשית מתוך תחושת שליחות אמתית במטלה החשובה של ליווי ילדים חולים ועידודם, תפקיד הדורש לא רק עבודה מסורה אלא גם תעצומות נפש". דברים אלו נאמרו בטקס חלוקת מגן שר הבריאות למתנדבים מצטיינים, שהתקיים בכנסת ישראל (2009).

עמותת שמחה לילד הוקמה בשנת 2004 במטרה לסייע לילדים מגיל שש עד שמונה עשרה, החולים במחלות כרוניות וגנטיות, וילדים בשיקום אחרי תאונות ופיגועים. העמותה פועלת למען הילדים ובני משפחותיהם תוך מתן דגש על ליווי הילדים החולים לאורך תהליך האשפוז והשיקום ושילובם בחברה. העמותה נותנת מענה גם לבוגרים עם דיסאביליטי ממוגנת.

בעמותה פעילות בנות שירות לאומי ומתנדבים נוספים. לילדים החולים מוצמדים חונכים המלווים אותם מספר שעות בשבוע, שומרים על הילדים המאושפזים ומפעילים אותם. כמו כן פעילים המתנדבים באירועים שונים שמארגנת העמותה: ימי הולדת, קבלת שבת, מחנות קיץ, טיולים, מסיבות ויציאה לאטרקציות.

לפעילות העמותה נחשפתי כשנשאלנו אם נוכל לארח חניכה וחונכת למשך השבת בביתנו. לאלקנה הגיעה קבוצת חניכות וחונכות שהתארחו בבתי משפחות למשך השבת וקיבלו לוח זמנים מפורט לפעילות. אנחנו נהנינו מן האורחות המיוחדות שלנו.

למידע נוסף :

• אתר שמחה לילד: <http://www.simchalayeled.co.il>

* דיסאביליטי ממוגנת: מחלה תורשתית חשוכה מרפא הפוגעת פגיעה רב מערכתית ומתבטאת בחוסר תיאום ושליטה על תפקודים רבים של הגוף: עיכול, לחץ דם, ויסות טמפרטורת הגוף, שיווי משקל, נשימה, פגיעה בשלד, בשרירים, בכליות, בעיניים ועוד.